

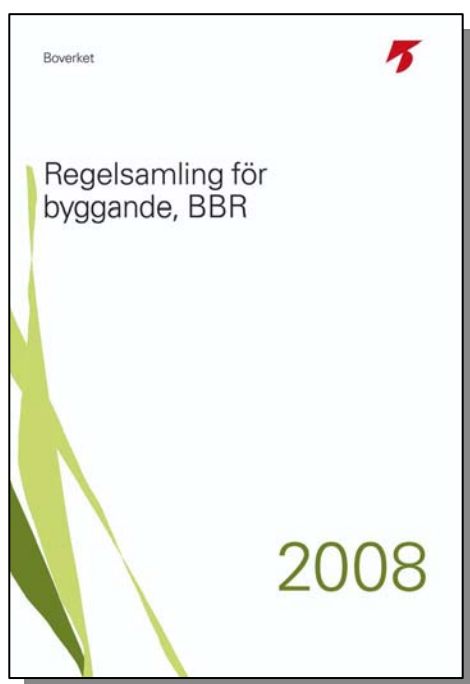
2007-11-05

BBR 3

Sammanfattning och bedömning av remissvaren på avsnitt 1 och 3

En sammanfattning och en övergripande bedömning av remissynpunkterna på översynen av avsnitt 3 med följdändringar i avsnitt 1 i Boverkets byggregler (BFS 1993:57 med ändringar t.o.m. BFS 2008:6).
Remisstiden, november 2006 – januari 2007.

Diarienummer: 1120-3668/2005

Boverket november 2007

Innehåll

Avsnitt 1 Inledning	3
Avsnitt 1:2 Föreskrifterna.....	3
Avsnitt 1:6 Terminologi	4
Avsnitt 3 Tillgänglighet, bostadsutformning, rumshöjd och driftutrymmen.....	5
Avsnitt 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.....	11
Avsnitt 3:11 Allmänt	11
Avsnitt 3:12 Tillgänglighet och användbarhet på tomt	13
Avsnitt 3:13 Tillgängliga och användbara entréer till byggnader	17
Avsnitt 3:14 Tillgänglighet och användbarhet i byggnader	17
Avsnitt 3:2 Bostadsutformning.....	24
Avsnitt 3:21 Allmänt	24
Avsnitt 3:22 Allmänt om utformning av bostäder	27
Avsnitt 3:23 Bostadskomplement.....	29
Avsnitt 3:3 Rumshöjd.....	30
Avsnitt 3:4 Driftutrymmen	30
Avsnitt 3:41 Allmänt	31
Avsnitt 3:42 Utformning av driftutrymmen.....	31

Avsnitt 1 Inledning

Avsnitt 1:2 Föreskrifterna

Antal remissvarslämnare 11

Antal remissynpunkter 11

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Huvudsakligen handlar remissynpunkterna när det gäller 1:2 om att reglerna i avsnitt 3 och 9 inte gäller för fritidshus med högst två bostäder. Tas upp att man ser problem med att fritidshus omvandlas till permanentus.

Remissynpunkter

Remissynpunkter om att avsnitt 3 och 9 inte gäller för fritidshus med högst två bostäder.

Remissynpunkt om att Djurskyddsmyndigheten ska läggas ner.

Bedömning och åtgärder

Remissynpunkter om att avsnitt 3 och 9 inte gäller för fritidshus med högst två bostäder: ingen åtgärd.

Skäl: Detta har reglerats sedan tidigare på detta sätt i BBR, alltså ingen ändring i sak. Det blev ett misstag i BBR 12 (BFS 2006:12) – tappade delvis bort undantaget för avsnitt 3, har rättats till i BBR 13 (2006:22).

Att reglerna i avsnitt 3 och 9 inte gäller för fritidshus med högst två bostäder följer redan i vissa delar av BVF:

Tillgänglighet (regler till 3:15 PBL och 12 § BVF):

12 § BVF: gäller inte för fritidshus med högst två bostäder

3:15 PBL: gäller för fritidshus med högst två bostäder

Bostadsutformning (regler till 11 § BVF):

Med stöd av prop. 1993/94:178 s 101 kan läsas ut att det gäller ”permanenta” bostäder.

Rumshöjd (regler till 5 och 6 §§ BVF):

Gäller även fritidshus med högst två bostäder.

Driftutrymmen (regler till 2 § 1 st 9 BVL, 5,6 och 12 §§ BVF)

12 § BVF gäller inte för fritidshus med högst två bostäder. Övriga regler gäller för alla fritidshus.

Energi (regler till 8 och 10 §§ BVF)

8 § BVF gäller för alla byggnader, medan 10 § inte gäller för fritidshus med högst två bostäder. Stöd för att energireglerna inte ska gälla för fritidshus får man i proposition 1985/86:1 s 497 där bl.a. följande står ”Krav på energihushållning i fritidshus har emellertid inte hävdats och tillämpningsföreskrifter har aldrig utfärdats. (om kraven i 44 a § byggnadsstadgan om möjliggörande av god energihushållning). Jag anser för egen del att ett sådant krav inte skall ställas på denna typ av byggnader”.

Boverket har under våren –07 tagit upp med miljödepartementet om omvandlingen av fritidshusområden till permanentboende. Boverket tycker att det vore bra om denna fråga utreddes i ett brett perspektiv, vilka problem finns kopplat till denna omvandling och hur kan de lösas?

PBL-utredningen har lämnat förslag om att undantaget från tillgänglighetskraven för fritidshus ska tas bort och ersättas med ett generellt undantag för bostäder mindre än 50 kvadratmeter. Boverket förespråkar att undantag från krav på tillgänglighet ska begränsas till fritidshus mindre än 50 kvadratmeter.

Remissynpunkt om att Djurskyddsmyndigheten inte ska nämnas i avsnittet: åtgärdas enligt remissynpunkt. En remissinstans har korrekt påpekat att Djurskyddsmyndigheten ska läggas ner. Detta skedde den 1/7-07, därför kommer referensen till Djurskyddsmyndigheten tas bort – ”och Djurskyddsmyndigheten” tas bort. Verksamheten har tagits över av Jordbruksverket, som fortfarande står kvar i texten.

Avsnitt 1:6 Terminologi

Antal remissvarslämnare 6

Antal remissynpunkter 6

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Huvusakligen handlar remissynpunkterna här om kopplingen mellan uppdelningen i 1:6 av ”rum eller avskiljbara delar av rum avsedda för människor att vistas i mer än tillfälligt, alt. vistas i tillfälligt” och reglerna i avsnitt 3 om rumshöjd. Tre remissinstanser ser problem med att hygienrum p.g.a. att de faller in under ”rum eller avskiljbar del av rum avsedd för människor att vistas i mer än tillfälligt” ska ha en rumshöjd på 2,40 m. Detta anser man inte vara rimligt.

En remissinstans anser att ett krav på 2,10 i rumshöjd för kommunikationsutrymmen är för lågt.

Remissynpunkter

Synpunkter med koppling till uppdelningen mellan rum att vistas tillfälligt resp. mer än tillfälligt i.

Bedömning och åtgärder

Hygienrum som flertalet remissvar gäller överflyttas från ett rum där man anses vistas mer än tillfälligt i, till ett rum där man vistas tillfälligt. På detta sätt står inte Boverkets regler och Arbetsmiljöverkets regler i konflikt med varandra. Vi har gått igenom kopplingar till detta allmänna råd i avsnitt 1:6 och till avsnitt 3, 5 och 6 och sett att den bästa lösningen är att vidta denna åtgärd.

Avsnitt 3 Tillgänglighet, bostadsutformning, rumshöjd och driftutrymmen

Antal remissvarslämnare 35 st

Antal remissynpunkter 155 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkterna innehåller allmänna synpunkter på hela avsnitt 3 och på konsekvensutredningen. Allt ifrån att remissvarslämnarna välkomnar förslaget till att remissförslaget bör utgå och beredas bättre.

Några synpunkter på rubriken som ses som både oprecis och för lång.

Remissynpunkter

- Synpunkter på problembilden, inte meningsfullt att se över föreskrifterna om systemet inte fungerar. Dessutom har inte Boverket behandlat principiella avvägningsfrågor när det gäller personer med nedsatt orienteringsförmåga. Bostäder bör göras mer generella inte mer speciella.
- Preciseringarna är utmärkta. Positiva till ambitionen att öka verifierbarheten men det nås inte fullt ut.
- Det saknas hänvisningar till propositionstexter.
- Det är positivt att det sker en samordning med HIN och ALM.
- Strukturen har blivit tydligare när tillgänglighetsföreskrifterna är samlade.
- Hänvisningen till standarder innebär problem för allmänheten, konsulter och kommuner.
- Det är olyckligt med upprepning av föreskrifter, till exempel ramper.
- Avfallshanteringen blir lättare om tillgänglighets- och säkerhetsföreskrifterna på tomter uppfylls.
- Det är positivt att tillgänglighetskraven stärks genom att vissa krav lyfts från allmänna råd till föreskrift.
- Det bör även finnas tillgänglighetskrav på arbetslokaler och lekplatser i BBR.
- Det saknas regler för tillfälligt boende i BBR.
- De föreslagna ändringarna innebär en återgång till mer detaljstyrning vilket kan verka kostnadshöjande.
- Det är viktigt att klargöra att det inte är nödvändigt att uppfylla Svensk Standard för att uppfylla kraven i BBR.
- Ändringarna i BBR 3 är kostnadsdrivande därför är Boverket skyldiga att underställa regeringen.
- Förslaget innebär under nästan varje rubrik en ökning av miniminivån i den rättspraxis som har utvecklats, därför innebär förslaget i realiteten en skärpning, sammantaget blir

kostnadsökningen betydande. Boverket har i minst i ett fall underskattat kostnaderna. Sammantaget kan kostnadsökningarna vara 5 -10 procent.

- Kraven är allt för långtgående, kan innebära att endast exklusiva bostadsrätter byggs. Eftersom det ekonomiska ansvaret ligger på byggherren bör det vara upp till denne att komma med lösningarna.
- Vissa delar av konsekvensutredningen ifrågasätts eftersom den ensidigt ser till byggkostnaderna och inte konsekvenserna under förvaltningsskedet och inte heller andra kostnadsbärare än byggherren.
- Det är bra att Boverket ska ha en dialog med Arbetsmiljöverket om gränsdragningsproblem mellan regelverken.
- De allmänna rådets status bör förtydligas.
- Ekonomiska skäl kan generellt sett inte vara grund för att avstå från nödvändiga åtgärder.
- Generella krav på dörrar och hygienrum i arbetslokaler bör finnas i BBR.
- Det finns all anledning att ställa krav på att bostäder och publika lokaler redan från början är tillgängliga för alla. Annars övervältras kostnaderna på det allmänna i form av bostadsanpassningsbidrag, färdtjänst m.m.
- BBR behöver vara pedagogiskt upplagd, strävan mot en logisk uppdelning gör att BBR börjar bli svåröverskådlig. Svårt när undantag successivt införs, det finns skäl att överväga en mer genomgripande översyn.
- Det är en brist att de ekonomiska konsekvenserna för BBR 3 inte är lika utförliga som för BBR 8. De ekonomiska konsekvenserna behöver tydliggöra att dessa inte hindrar eller avsevärt dämpar bostadsbyggandet.
- Svårt att se att de övergripande målsättningarna har uppfyllt, beskrivningar och bakgrund saknas.
- De estetiska eller arkitektoniska värdena bör framhållas.
- Det är bra med ambitionen att bostäder ska vara tillgängliga men det är tveksamt om alla bostäder alltid måste vara tillgängliga. Kunden måste betala även de ökade kostnaderna för fastighetsskötsel och drift och underhåll.
- Språkliga synpunkter finns.
- Flera av förslagen är kostnadsdrivande och kostnadsjämförelserna är svåra att följa.
- Boverkets förslag redovisar inga vetenskapliga värderingar, man har utan kritisk granskning överfört Bygg Ikapp Handikapp till byggreglerna. Alla krav behöver inte belasta det totala byggandet utan bostadsanpassningsbidraget bör kunna komplettera. Detta är totalt mer kostnadseffektivt.
- Det är rimligt och bra att tomtmark, så långt det är möjligt, omfattas av samma regler som för allmänna platser och områden.
- En förbättring jämfört med dagens BBR.

Bedömning och åtgärder

Det är sant att rubriken är lång men vi kan inte se någon annan lösning eftersom begreppet ”utformning” har fått en annan betydelse i BBR. Se i övrigt under respektive föreskrift.

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren till konsekvensutredningen

Detaljstyrning och de allmänna råden

Några framför att man uppfattar det som att reglerna nu återgår till att vara detaljstyrande. Flera synpunkter handlar om de allmänna råden och hur de gäller. Vanligast är att man anser att de i praktiken är *för styrande*. Andra menar att de allmänna råden inte är tillräckligt styrande, och den synpunkten är förknippad med att man anser att det finns angivelser i allmänna råd som borde ligga på föreskriftsnivå (se vidare under *Reglernas omfattning*).

Ofta är synpunkter på de allmänna råden kopplade till hänvisningen till bostadsutformningsstandarderna och synpunkter på den som sådan.

Bedömning och åtgärder

Detta är huvudsakligen ett pedagogiskt problem. Konsekvensutredningens text om hur föreskrifterna är uppbyggda - som funktionskrav med verifieringsmöjlighet i de allmänna råden – ska utvecklas så att den blir tydligare.

Synpunkter på bostadsutformningsstandarderna som sådan behandlas inte i detta sammanhang.

Utbildning, uppföljning

En synpunkt betonar hur viktigt det är att reglerna görs kända genom utbildnings- och informationsinsatser.

Några påpekar om vikten av uppföljning hur reglerna efterföljs och tillämpas finns också, en framhåller detta specifikt gällande student- och ungdomslägenheter.

Bedömning och åtgärder

Att genomföra utbildningsinsatser är en del av arbetet med föreskrifterna. Insatserna är planerade att genomföras i samband med att föreskrifterna träder i kraft.

Föreskrifterna kommer att följas upp framöver.

Kostnader

Många synpunkter handlar om att man menar att de föreslagna revideringarna kommer att medföra betydande kostnadsökningar, framför allt för byggherrar. Man efterfrågar en redovisning av vad revideringarna medför för sammanlagd kostnadspåverkan. Man efterlyser också utredning av hur kostnaderna i förvaltningsskedet påverkas. Några hävdar att de stora kostnadsökningar, som man hävdar att revideringarna medför, kommer att påverka hyresnivåerna. Några menar också att bostadsbyggandet kommer att påverkas, framför allt hyresrätter, och man uttrycker oro för en avsevärd dämpning av produktionen.

De krav som man menar är särskilt kostnadsdrivande är: tillgängliga terrasser, tillgängliga huvudentréer, ramper, kontraster och markeringar, belysning, skyltar, dörröppningsautomatik, tillgänglig hiss, tvätt- och torkmöjlighet i tillgängligt plan. Att undantaget tas bort för markbostadslägenheter när det gäller entréns tillgänglighet anser man också vara förknippat med avsevärt höjda kostnader.

De kostnadsberäkningar som Boverket har gjort ifrågasätts av några, dels själva kostnaderna, dels att inte alla de kostnader som berörs av åtgärderna har redovisats. Man framför också att beräkningarna borde göras av oberoende expertis och inte av Boverket själva.

Några kommenterar att det är bättre ur samhällsekonomisk synpunkt att lösa tillgängligheten med enskilda anpassningsåtgärder (som bostadsanpassningsbidrag), men även precis motsatt resonemang framförs – att de samhällsekonomiska konsekvenserna av för låga tillgänglighetskrav måste analyseras.

Några framför att man anser att enbart ekonomiska avvägningar inte får hindra att regler, som man menar är nödvändiga för tillgänglighet och användbarhet, kan införas.

Flera anser att de reviderade föreskrifterna måste underställas regeringen.

En påpekar att en småföretagaranalys enligt SimpLex alltid måste göras, oavsett vilken kostnadskonsekvensernas nivå bedöms bli.

Bedömning och åtgärder

Bland de kostnadsbärare som Boverket utreder konsekvenser för finns byggherrar. Byggherren har i sin tur olika möjligheter att reglera sina kostnader, inte enbart genom hyressättning. Kostnadskonsekvenserna för hyresgäster kan därför inte direkt bedömas av Boverket och vi redovisar alltså inte dem.

För att kunna ge en totalbild av de sammanlagda konsekvenserna behövs beskrivningar av flera led och på flera nivåer. Samhällsekonomiskt är bilden mycket komplex. Konsekvenser på kort respektive lång sikt har olika förutsättningar och påverkar på olika sätt. Boverket har valt att beskriva de primära, mest väsentliga sammanbanden, inom en rimlig avgränsning. Resonemangen i Konsekvensutredningen har också setts över och fördjupats.

Konsekvensutredningens text har bearbetats så att det framgår tydligare i vilka föreskrifter revideringen endast består i att verifierbarheten ökas eller att föreskriftens innebörd förtydligas. I de föreskrifter där kravnivån faktiskt ändras har kostnadskonsekvensen undersökts ytterligare. Uppgifter har tagits fram av en oberoende konsult och de redovisas sedan och används som underlag för resonemangen i Konsekvensutredningen. Även de beräkningar som gjordes redan till remissen har setts över. Boverkets utgångspunkter när det gäller bedömningen av kostnadskonsekvenser redogörs också för tydligare. Dels handlar det om att beskriva vilka ”0-referenserna” är, dels gäller det sambandet att en ändring i en föreskrift inte med nödvändighet innebär kostnadsökningar, förutsatt att man beaktar kravet redan från processens början.

Det finns inget absolut avgörande om när föreskrifter måste underställas regeringen. Hur man ska göra i det här fallet kommer Boverket att ta ställning till när föreskriftsförslagets remisshantering är avslutad.

En småföretagaranalys enligt SimpLex har gjorts.

Reglernas omfattning

Flera synpunkter handlar om vad reglerna omfattar, det gäller framför allt på tillgänglighetsområdet och både ”uppåt och neråt”. Vissa menar att kraven på tillgänglighet blir allt för långtgående, andra menar tvärtom om att föreskrifterna inte reglerar tillräckligt långt. Några nämner FN-konventionen och diskrimineringslagstiftningen och menar att de borde påverka föreskrifterna.

Föreskrifter om tillgänglighet som man nämner särskilt där man anser att föreskrifterna inte ställer tillräckligt höga krav är:

parkeringsplats/besöksparkering, uteplatser/terrasser, avfallsutrymmen.

Många uppfattar att föreskrifterna/råden som gäller tillgänglighet för personer med nedsatt orienteringsförmåga är en utökning av kraven. Man ifrågasätter också revideringens relation till HIN och ALM.

En anser att även estetiska/arkitektoniska värden borde framhållas i föreskrifterna. Synpunkter på att föreskrifterna borde var mera generellt reglerande, i stället för utifrån speciella behov, framförs också.

En undrar över motivet till regler just om rumshöjd.

Bedömning och åtgärder

Föreskrifternas juridiska ramar finns i överordnad lagstiftning. Denna revidering av BBR kan inte ställa nya krav eller skärpa kraven jämfört med tidigare formuleringar av reglerna. Det i föreskrifterna som formuleras om eller tillförs som ny text görs för att *öka verifierbarheten*.

Konsekvensutredningen har förtydligats i beskrivningen av detta. Texten anger också tydligare för vilka föreskrifter verifierbarheten ökas, var texten bara har formulerats om och var kravnivån faktiskt har ändrats. Ändrade kravnivåer har konsekvensbeskrivits fylligare. Hur revideringen påverkas av HIN och ALM har också förtydligats.

Varken FN-konventionen eller diskrimineringslagstiftningen är gällande i svensk lagstiftning ännu. De kan därför inte påverka denna revidering och är alltså inte relevanta i sammanhanget.

Arbetsmiljöverkets regler

Att relationen till Arbetsmiljöverkets skrifter är otydlig påpekas också av flera. Det gäller dels beträffande arbetslokaler generellt, dels specifikt om driftutrymmen.

Bedömning och åtgärder

Boverket är uppmärksam på detta och en dialog med Arbetsmiljöverket om detta pågår, vilket också anges i Konsekvensutredningen. Hänvisningarna till Arbetsmiljöverkets föreskrifter har dock setts över. Dessutom hänvisar Boverket mer generellt till andra myndigheters skrifter för att hänvisningarna inte ska bli inaktuella.

Föreskrifternas upplägg

Några framför att man menar att föreskrifternas upplägg är otydligt, man har synpunkter på användningen av upprepningar respektive hänvisningar. En vill att föreskrifterna ska vara mer användarvänliga, mer av typen ”handbok”.

Bedömning och åtgärder

Upplägget har setts över. Se också under *Reglernas omfattning* ovan.

Motiv

Några menar att motiven bakom och målsättningarna med revideringen inte framgår tillräckligt tydligt. En ifrågasätter också att man kan ange tillämpningsproblematiken som utgångspunkt för att revidera föreskrifterna.

Bedömning och åtgärder

Beskrivningen av motiv och målsättningar har bearbetats.

Begrepp

En ställer sig frågande till begreppen ”våning / våningsplan” och den faktaruta som redovisar dem.

Bedömning och åtgärder

Begreppen används inte helt enhetligt i de definitioner som vi har att tillgå. Problematiken finns redan i överordnad lagstiftning. Texten har dock justerats.

Icke relevanta kommentarer

Några lämnar synpunkter på en bostadsutformningsföreskrift som infördes vid en tidigare revidering och alltså inte är aktuell i detta sammanhang. Det finns också några synpunkter på föreskrifter som inte alls har påverkats av denna revidering.

Avsnitt 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga

Antal remissvarslämnare 4 st

Antal remissynpunkter 4 st

Vision/målbild

BBR 3 ska säkra att byggnader som innehåller bostäder, publika lokaler, arbetsplatser och tomter utformas tillgängliga både för personer med nedsatt rörelseförmåga och för personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Föreskrifterna ska ha krav i minst samma omfattning som HIN och ALM, dock inte alltid samma kravnivå. Flertalet funktionskrav ska vara verifierbara. En mer logisk disponering av föreskrifterna eftersträvas.

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Några synpunkter har kommit på vad Boverket har bemyndigande att skriva föreskrifter om.

Remissynpunkter

- Allmänna resonemang om att även andra typer av nedsatt funktionsförmåga ska regleras i BBR.
- Begreppet användbarhet används inte fortsättningsvis vilket är en brist.
- Efterlyser en definition av begreppen nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.
- Relationen mellan BBR, HIN och ALM behöver förtydligas. Vissa krav i HIN saknas i BBR.
- Synpunkter på formuleringar och språkanvändning har kommit.

Bedömning och åtgärder

Boverket har inte bemyndigande att skriva föreskrifter för andra grupper än de som innefattas av begreppet ”personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga”. Begreppet finns i lag och förordning. Det är en avvägning hur mycket av definitioner och förklaringar som kan finnas i reglerna. Till en viss del kommer förtydliganden att finnas i läsanvisningar. Vidare diskussioner om information och kunskapsförmedling kommer att ske hösten 2007. Begreppet tillgänglighet har kompletterats med ”användbarhet” för att öka tydligheten.

Avsnitt 3:11 Allmänt

Antal remissvarslämnare 10 st

Antal remissynpunkter 10 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Sammanfattningen av förordningstexten i det allmänna rådet har föranlett många frågor och kommentarer.

Remissynpunkter

- Förtydliga *vissa* lokaler
- Hänvisa till propositionstext
- Undantagen nämns inte, förvirrande
- Byråkratiskt att hänvisa till paragrafer, stryk
- Tillgängligt och användbart, använd båda begreppen

Bedömning och åtgärder

Texten som var tänkt att vara ett förtydligande har istället skapat nya frågor. Texten tas bort och istället förtydligas tillämpningsområdena under respektive rubrik med hänvisning till PBL respektive BVF.

Avsnitt 3:111 Definitioner och begrepp

Antal remissvarslämnare 16 st

Antal remissynpunkter 16 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Synpunkter på exemplifieringen i det allmänna rådet, de flesta vill ha fler exempel. Begreppet ”användbarhet” bör användas tillsammans med ”tillgänglighet” i hela föreskriften.

Remissynpunkter

- Skriv ut både tillgänglighet och användbarhet.
- Utvidgar begreppet till att även gälla nedsatt orienteringsförmåga
- Ta med fler nedsättningar under exempel
- Generalisera istället för att exemplifiera, eller ta bort eftersom det är en självklarhet
- Ge exempel på åtgärder för kognitiv nedsättning
- Ta med fler funktionsnedsättningar

Bedömning och åtgärder

Remissynpunkterna föranleder ingen ändring av exempel i det allmänna rådet, eftersom en avvägning är gjord. Däremot kommer föreskriften ses över och begreppet ”användbarhet” kommer att användas där det är relevant. Reglerna gäller redan idag för personer med nedsatt orienteringsförmåga, det är ingen utvidgning utan en precisering.

Avsnitt 3:112 Dimensionerande mått för rullstol

Antal remissvarslämnare 15 st

Antal remissynpunkter 17 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

- Nödvändigt att kunna ta den större utomhusrullstolen ända fram till förvaringsplatsen.
- Dimensionera för utomhusrullstol överallt, detta är nytt, ökade krav.
- Skriv ut de mått som rullstolarna faktiskt har.
- Större utomhusrullstol bör vara dimensionerande i vissa publika lokaler och utrymme för överflyttning mellan rullstolar måste finnas. det måste finnas måttangivelser i BBR.
- Hur måttdefinieras mindre utomhusrullstol?
- Förslaget är otydligare än gällande föreskrift.
- Större utomhusrullstol ska vara dimensionerande, annars var parkera den större utomhusrullstolen vid tomtgräns?
- Funktionen inte bara vändmått för rullstol bör tas med, förstå hela problemet.
- Bra med förtydligande att även småhus är en bostadslägenhet.
- Vändmått flyttas till föreskrift.

Bedömning och åtgärder

Eftersom denna översyn inte innebär höjda krav utan en ökad verifierbarhet och tydlighet kan Boverket inte höja nivån på tomt till samma nivå som finns i ALM på allmänna platser. Frågan är dock viktig. Ordet ”enskilda” har fallit bort när det gäller bostadslägenheter, tas med igen.

Avsnitt 3:12 Tillgänglighet och användbarhet på tomt

Avsnitt 3:121 Tillämpningsområde

Antal remissvarslämnare 6 st

Antal remissynpunkter 6 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Några remissvarslämnare anser att det blir tolkningsproblem när begrepp som ”när det inte är obefogat” och ”när det är befogat” används. Dessa begrepp är sammanfattningen av förordningstexter.

Remissynpunkter

- Otydlig formulering, till exempel ”förhållanden i övrigt”.
- Vem avgör vad som är befogat?
- Ta med detaljplaneskedet.
- Klargöra avgränsningen mot ALM.
- Byggnadsnämnderna kan tolka befogat med hänsyn till terrängen olika.

- Allmänna råd om när det är befogat respektive obefogat med hänsyn till terrängen.

Bedömning och åtgärder

Texten som var tänkt att vara ett förtydligande har istället skapat nya frågor. Föreskriften utgår och ersätts med ett allmänt råd som förklarar tillämpningsområdet och hänvisar till PBL.

Avsnitt 3:122 Tillgängliga och användbara gångvägar, angörings- och parkeringsplatser vid byggnader

Antal remissvarslämnare 30 st

Antal remissynpunkter 47 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Tillgänglig gångväg

Flera remissvarslämnare anser att det bör förtydligas att gångvägar ska vara lätta att följa. Anpassningen till ALM medför en tydlig skärpning av kraven och ökade kostnader enligt några. Undantaget för svåra terrängförhållanden gör föreskriften otydlig. Kravet på användbarhet behöver förtydligas anser flera. Skillnaden mellan lutande gångväg och ramp är inte tydlig enligt flera remisslämnare. Några anser att det också ska finnas krav på själva lekytorna inte bara på gångytorna.

Angöringsplats för bilar och parkeringsplats

Många remissvarslämnare anser att det även ska finnas krav på att parkering ska finnas från början. Många anser också att avståndet ska minskas till 5 eller 10 meter.

Bedömning och åtgärder

Det är svårt att tydligt avgränsa mellan ramp och lutande gångväg, Upplysningen om 1:50 tas bort för lutande gångväg eftersom det kan ses som ett krav och blandas ihop med ramp. Eftersom kravnivån inte får höjas kan inte krav på lekytor införas och krav på avstånd till angöring och parkering ändras. Vissa justeringar har gjorts för att öka tydligheten. Föreskrift om att gångvägar ska vara lätta att följa flyttas från föreskriften om kontraster och markeringar.

Avsnitt 3:1221 Gångytor på tomter

Antal remissvarslämnare 12 st

Antal remissynpunkter 14 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Relativt många synpunkter på begreppen fast, jämn och halkfri har kommit. Några anser att en grusyta ska anses vara en fast markbeläggning och andra anser att begreppen behöver definieras bättre. Några anser att det även behöver finnas krav på att markbeläggningen inte får ändra karaktär vid väta.

Bedömning och åtgärder

Texten i det allmänna rådet om grusytor tas bort eftersom begreppet ytbehandling tolkas olika och förvirrar mer än det hjälper trots att samma uttryck finns i ALM.

Avsnitt 3:1222 Ramper på tomter

Antal remissvarslämnare 21 st

Antal remissynpunkter 33 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Väldigt många remissvarslämnare anser att ramplutningen ska ändras till 1:20, att det ska finnas ledstänger på båda sidorna, att avåkningsskyddet ska vara högre och att den fria bredden ökas. Många anser att det är bra att kravet på viss högsta lutning har flyttats till föreskriftsnivå. En remissvarslämnare anser att det kommer att innebära ökade kostnader eftersom det blir ökade krav på hiss i vissa situationer.

Bedömning och åtgärder

Ingen ändring av föreskriften eftersom kravnivån i princip inte får ökas i denna översyn.

Avsnitt 3:1223 Kontraster och markeringar på tomter

Antal remissvarslämnare 14 st

Antal remissynpunkter 14 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

En remissvarslämnare menar att förslaget kommer att medföra betydligt ökade kostnader för byggherrar i jämförelse med dagens tillämpning. Många synpunkter på formuleringar och begrepp har kommit och några synpunkter på utformningen av ledytor. Många anser att ledstänger och kontrastmarkeringar av trappor ska regleras i både avsnitt 3 och 8.

Bedömning och åtgärder

Texten om gångvägar flyttas till 3:122 eftersom kravet mycket riktigt gäller mer än kontraster och markeringar. Övriga synpunkter på formuleringar och utformning av ledytor föranleder ingen ändring eftersom de skulle bli för detaljerade.

Avsnitt 3:1224 Belysning på tomter

Antal remissvarslämnare 8 st

Antal remissynpunkter 8 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

En remissvarslämnare menar att förslaget kommer att medföra ökade kostnader för byggherrar jämfört med dagens tillämpning. Några synpunkter på att belysningen inte får vara bländande har kommit.

Bedömning och åtgärder

Det allmänna rådet är kortfattat vilket leder till många frågor, föreslår förtydligande att belysningen ska vara tillräcklig och inte blända.

Avsnitt 3:1225 Orienterande skyltar på tomter

Antal remissvarslämnare 13 st

Antal remissynpunkter 16 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många synpunkter på formuleringarna har kommit. Även många synpunkter på att rådtexten ska preciseras ytterligare för att till exempel nå upp till samma nivå som HIN. En remissvarslämnare menar att kravet är svårt att uppfylla eftersom det är ett okänt område. Det kommer antingen att innebära färre skyltar eller ökade kostnader för byggherrar i jämförelse med dagens tillämpning.

Bedömning och åtgärder

Boverket anser det vara rimligt att orienterande skyltar som är en inskränkning från ALMs nödvändiga informationsskyltar har relief eftersom det oftast kan handla om orienterande kartor på lekplatser och dylikt.

Avsnitt 3:13 Tillgängliga och användbara entréer till byggnader

Avsnitt 3:131 Tillämpningsområde

Antal remissvarslämnare 15 st

Antal remissynpunkter 15 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många negativa synpunkter har kommit på texten om arbetslokaler och småhus.

Bedömning och åtgärder

Texten som var tänkt att vara ett förtydligande har istället skapat nya frågor. Föreskriften utgår och ersätts med ett allmänt råd som förklarar tillämpningsområdet och hänvisar till BVF.

Avsnitt 3:132 Allmänt

Antal remissvarslämnare 24 st

Antal remissynpunkter 33 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Tillgänglig huvudentré

Flera remissvarslämnare är positivt till förslaget men de flesta av dessa anser att alla entréer ska vara tillgängliga. Några remissvarslämnare anser att det kan medföra höga kostnader, medföra svårare projektering och inte bli så estetiskt tilltalande om det måste vara huvudentrén som ska vara tillgänglig. Några anser att det bör finnas mått på vilplan.

Endast småhus undantas från tillgänglighet till byggnad

En remissvarslämnare anser att vissa typer av modulbyggda flerbostadshus inte kommer att kunna uppfylla kravet. Några anser att även småhus ska vara tillgängliga från början.

Bedömning och åtgärder

Eftersom översynen handlar om preciseringar av de gällande föreskrifterna och vissa omtolkningar har gjorts anser vi att vi inte kan öka kraven ytterligare.

Avsnitt 3:14 Tillgänglighet och användbarhet i byggnader

Allmänna synpunkter på detta avsnitt i BBR

- En remissvarslämnare menar att hänvisningen till HIN för att införa nya föreskrifter eller skärpa äldre inte är relevant eftersom HIN avser befintlig bebyggelse och det är enkla åtgärder som avses.
- Några remissvarslämnare anser att hygienrum i arbetslokaler ska finnas med.
- Många remissvarslämnare anser att många av verifieringarna i de allmänna råden ska lyftas till föreskriftsnivå.
- Många remissvarslämnare menar att högre krav i bostäder för äldre och handikappade ska införas. Andra tycker det är bra att det förtydligas att det är normalnivån i SS 91 42 21 som avses.
- Några remissvarslämnare anser att även andra funktionshinder ska omfattas som till exempel allergi, elöverkänslighet, stomiopererade och kortvuxna.
- Många anser att ledstänger och kontrastmarkeringar av trappor ska regleras både i avsnitt 3 och 8.
- En remissvarslämnare anser att det är mycket bra föreskrifter men den fria bredden räcker inte för avfallshämtning.

Bedömning och åtgärder

BBR 3:1 innehåller inga specifika krav på arbetslokaler, men de generella kraven på byggnader gäller även för dessa lokaler. För hygienrum för personer med nedsatt rörelseförmåga fanns regler i Nybyggnadsreglerna, dessa togs bort i samråd med Arbetsmiljöverket (dokumentation saknas dock). Samordning med Arbetsmiljöverket har inletts.

Avsnitt 3:141 Tillämpningsområde

Antal remissvarslämnare 17 st

Antal remissynpunkter 18 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många negativa synpunkter har kommit på texten om arbetslokaler.

Bedömning och åtgärder

Texten som var tänkt att vara ett förtydligande har istället skapat nya frågor. Föreskriften utgår och ersätts med ett allmänt råd som förklarar tillämpningsområdet och hänvisar till BVF.

Avsnitt 3:142 Entré- och kommunikationsutrymmen

Antal remissvarslämnare 26 st

Antal remissynpunkter 38 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många remissvarslämnare anser att den fria bredden i kommunikationsutrymmen och vid hinder ska ökas. En remissvarslämnare påpekar att det tillkommit krav på ramp mm, som inte har kostnadsberäknats. En remissvarslämnare menar att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska nämnas. Några remissvarslämnare menar att det inte ska förekomma sidlutningar på golv inomhus (utom vid golvbrunn). Några synpunkter har kommit på formuleringarna om nivåskillnader i kommunikationsutrymmen.

Bedömning och åtgärder

Föreskriften justeras när det gäller personer med nedsatt orienteringsförmåga, för att öka tydligheten blir formulering i den nuvarande BBR i princip kvar. Sidlutning tas bort, inte ett relevant krav inomhus. Föreskriften om att sjukbår ska kunna transporteras från varje bostad hade tagits bort i remissförslaget, nu förs det tillbaka eftersom det behövs för att föreskriften om hiss för sjukbår och trappor för sjukbår behöver vara kompletterade med denna föreskrift för att man ska kunna ta sig ända ut med sjukbåren.

Avsnitt 3:1421 Gångytor i byggnader

Antal remissvarslämnare 3 st

Antal remissynpunkter 3 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Några remissvarslämnare anser att reglerna ska utökas med krav som avser allergi, elöverkänslighet mm.

Bedömning och åtgärder

Synpunkterna föranleder ingen ändring eftersom BVL inte ger stöd för det.

Avsnitt 3:1422 Ramper i byggnader

Antal remissvarslämnare 19 st

Antal remissynpunkter 26 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Väldigt många remissvarslämnare anser att ramplutningen ska ändras till 1:20, att det ska finnas ledstänger på båda sidorna och att avåkningskyddet ska vara högre. Många anser att det är bra att kravet på viss högsta lutning har flyttats till föreskriftsnivå.

Bedömning och åtgärder

Ingen ändring av föreskriften eftersom kravnivån i princip inte får ökas i denna översyn. Endast rubriken ändras eftersom trappor inte regleras i föreskriften.

Avsnitt 3:1423 Kontraster och markeringar i byggnader

Antal remissvarslämnare 10 st

Antal remissynpunkter 15 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Flera synpunkter på formuleringar och begrepp har kommit.

Bedömning och åtgärder

Synpunkter på ledstråk, förtydligas när det gäller öppna ytor.

Avsnitt 3:1424 Belysning i byggnader

Antal remissvarslämnare 4 st

Antal remissynpunkter 4 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Några synpunkter på att belysningsstyrkan ska anges har kommit.

Bedömning och åtgärder

Föreskriften har setts över och förtydligats.

Avsnitt 3:1425 Orienterande skyltar i byggnader

Antal remissvarslämnare 10 st

Antal remissynpunkter 13 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Flera synpunkter på formuleringarna har kommit. Även många synpunkter på att rådtexten ska preciseras ytterligare.

Bedömning och åtgärder

Boverket anser att orienterande skyltar som är en inskränkning från ALMs nödvändiga informationsskyltar har relief eftersom det oftast handlar om orienterande kartor m.m. i publika lokaler. Vad som avses med orienterande skyltar kan ev. förklaras i läsanvisningen.

Avsnitt 3:143 Dörrar och portar

Antal remissvarslämnare 27 st

Antal remissynpunkter 56 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren**Remissynpunkter**

Många remissvarslämnare har synpunkter på formuleringarna. Många anser också att föreskriften ska kompletteras med ytterligare krav på till exempel slagdörr, portkoder och glasade dörrar. Flera anser att dörrar på arbetsplatser ska innefattas. En remissvarslämnare saknar krav för skjutdörrar. En remissvarslämnare anser att Boverkets kostnadskalkyl för automatiska dörröppnare är för låg. Flera anser att kraven för markeringen vid dörrar med automatisk dörröppnare ska vara starkare. Flera vill ha förtydligande när det gäller hur tung en dörr får vara utan att automatisk dörröppnare krävs. En remissvarslämnare menar att kravet på dörrar i arbetslokaler och publika lokaler ska vara formulerat som för bostäder. Några anser att korridorörrar behöver förtydligas. Många remissvarslämnare menar att det fria passagemåttet behöver ökas.

Bedömning och åtgärder

Eftersom kravnivån inte ska höjas kan de flesta av synpunkterna inte beaktas. För dörrar till arbetslokaler, utöver de som anges i det allmänna rådet, hänvisas till Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Kraven är formulerade olika i BBR och i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, en samordning behöver ske. En dialog har inletts. En översyn och fördjupad studie i samverkan med Arbetsmiljöverket behöver göras t.ex. när det gäller det fria passagemåttet vid dörrar.

Avsnitt 3:144 Hissar och andra lyftanordningar

Antal remissvarslämnare 23 st

Antal remissynpunkter 40 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren**Remissynpunkter**

Några remissvarslämnare anser att det bör införas krav på hiss även i flerbostadshus i två plan. Några remissvarslämnare vill att kravet på hiss för bårtransport ska skärpas. Många anser att hisspanelens utformning bör preciseras. Några menar att måtten på stannplanet bör preciseras. En remissvarslämnare anser att hänvisningen till den harmoniserade standarden SS 81-70 behöver kostnadsberäknas, det blir ökade kostnader, nuvarande regler är fullt tillräckliga. Flera remissvarslämnare påpekar att lyftanordningar med dödmansgrepp inte kan användas av personer med nedsatt hand-armfunktion. Flera menar att bilaga G även ska gälla hissar i bostadshus och arbetslokaler.

Bedömning och åtgärder

Eftersom kravnivån inte ska höjas kan de flesta av synpunkterna inte beaktas. När det gäller hisskraven och antalet våningsplan återgår vi till nuvarande BBR:s lydelse eftersom en ändring skulle kunna få långtgående följder som inte är avsedda.

Avsnitt 3:145 Tillgänglighet i publika lokaler

Antal remissvarslämnare 28 st

Antal remissynpunkter 66 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Tillgängliga hygienrum i publika lokaler

Många remissvarslämnare anser att det allmänna rådet bör förtydligas ytterligare. Några remissvarslämnare menar att Boverket ska precisera när toalett bör finnas, till exempel i större butiker. Några remissvarslämnare menar att det bör finnas visuellt och akustiskt brandlarm i hygienrum.

Tillgängliga samlingslokaler

Många remissvarslämnare tycker det är bra att föreskriften preciserar att podier alltid ska vara tillgängliga, några anser dessutom att alla delar av samlingslokaler alltid ska vara tillgängliga. Några anser att man bör kunna välja att sitta långt fram, bak eller i mitten som rörelsehindrad. En remissvarslämnare anser att rådtexten är för summarisk och bör ersättas av Handisams riktlinjer.

Teleslinga i samlingslokaler och receptioner

Många remissvarslämnare är positiva till kravet på hörselslinga. Men många anser att kravet är för oprecist och att antalet personer som är dimensionerande är fel. Flera remissvarslämnare anser att många fler lokaler bör förses med teleslinga.

Bedömning och åtgärder

Eftersom kravnivån inte ska höjas kan de flesta av synpunkterna inte beaktas. Däremot görs vissa förtydliganden och justeringar i föreslagna preciseringar, till exempel när det gäller hörselslingor och antal personer i samlingslokal.

Avsnitt 3:146 Tillgänglighet och användbarhet i enskilda bostadslägenheter i ett våningsplan

Avsnitt 3:147 Tillgänglighet och användbarhet i enskilda bostadslägenheter i flera våningsplan

(Avsnitt 3:1461 Tillgänglighet till och i rum m.m.)

Antal remissvarslämnare 30 st

Antal remissynpunkter 56 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Tillgängliga rum i bostäder

Några remissvarslämnare menar att begreppet våningsplan behöver definieras och en att det ska anges att det räcker att överbrygga nivåskillnader inom ett våningsplan i efterhand med ramp. Några remissvarslämnare anser att tillgänglighetskravet ska gälla samtliga våningsplan i bostäder i flera plan. Några vill ha ett förtydligande angående tillgänglighet och entréplanet i bostäder i flera plan. Många remissvarslämnare har synpunkter på hänvisningen till bostadsutformningsstandarden, de anser att nivån inte behöver anges i det allmänna rådet eller att det är den höjda nivån som ska gälla.

Tillgängliga uterum i bostäder

Väldigt många remissvarslämnare anser att takterrasser alltid ska vara tillgängliga, många av dess anger att det kan vara svårt att anordna en ramp i efterhand. En remissvarslämnare menar att det blir orimligt dyrt att göra takterrasser tillgängliga, det kan innebära att inga terrasser byggs, däremot är det bra att om det finns både balkong och takterrass det räcker med att göra balkongen tillgänglig från början. En remissvarslämnare menar att det är orealistiskt att ordna ramp i efterhand, det kommer att innebära att inga takterrasser byggs.

Tillgängliga hygienrum i bostäder

En remissvarslämnare menar att kravet har skärpts men det har inte kostnadsberäknats, det kommer att medföra ökade kostnader. En remissvarslämnare anser att det inte räcker att det finns plats för en hjälpare. En remissvarslämnare efterlyser tydligare friytemått i standarden.

Bedömning och åtgärder

Föreskriften delas upp på två (3:146 och 3.147) för att öka tydligheten så att det bättre framgår vilka regler som gäller för bostäder i ett våningsplan respektive i flera våningsplan. En avvägning gjord när det gäller takterrasser och balkonger därför ändras inte lydelsen när det gäller takterrasser.

Avsnitt 3:148 Tillgängliga och användbara bostadskomplement (3:1462)

Antal remissvarslämnare 12 st

Antal remissynpunkter 14 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Några remissvarslämnare önskar mer preciserade föreskrifter och även att fler saker som porttelefoner och garage ska nämnas.

Bedömning och åtgärder

Boverket kan inte höja kraven, endast precisera därför kan inte krav på garage införas. Föreskriftens nummer ändras till 3:148, följdändring.

Avsnitt 3:2 Bostadsutformning

Vision/målbild

BBR 3 ska säkra att bostäder utformas för sin långsiktiga användning och säkra en ökad flexibilitet i "särskilda boendeformer".

Föreskrifterna ska vara så tydliga som möjligt, logiskt placerade och enkla att följa. Avskiljbarhetskravet i särskilda boendeformer för äldre och för en grupp studerande ska ha utretts och ligga på en lämplig nivå. Föreskrifterna om bostäder ska vara långsiktigt hållbara.

Avsnitt 3:21 Allmänt

Remissynpunkter

Sammanfattningen av förordningstexten i det allmänna rådet har föranlett många frågor och kommentarer.

Bedömning och åtgärder

Texten som var tänkt att vara ett förtydligande har istället skapat nya frågor. Texten tas bort.

Allmänna synpunkter på detta avsnitt i BBR

Många synpunkter på att det i BBR 12 ställs krav på fönster i hygienrum.

Bedömning och åtgärder

Detta vara en följd effekt av att BBR 1:6 har med hygienrum som ett rum där människor vistas mer än tillfälligt. Detta har rättats till i denna översyn.

Några remissvarslämnare anser att reglerna redan idag är för detaljstyrande och att det blir ännu mer styrande med den förslagna lydelsen.

Bedömning och åtgärder

Man kan ha olika uppfattningar om detta men Boverkets uppdrag har varit att öka verifierbarheten av funktionskraven för att det ska bli

tydligare vad kraven innebär och därmed enklare att tillämpa.

Många vill att det föras in krav på att det ska finnas plats för rullstol i eller i närheten av bostadens entré.

Bedömning och åtgärder

Boverkets uppdrag har varit att öka verifierbarheten av de krav som finns, inte att införa nya krav.

Avskiljbarhetskravet ifrågasätts. Vissa tycker att det helt ska tas bort andra att alla mindre bostäder ska vara undantagna. Andra anser att det är mycket viktigt att det inte görs undantag från avskiljbarhetskravet.

Bedömning och åtgärder

Avskiljbarhetskravet finns 11 § byggnadsverksförordningen, Boverket kan därför inte ta bort kravet. Däremot kan betydelsen av att funktionerna i "skälig" utsträckning ska vara avskiljbara avvägas. Denna avvägning gjordes i en tidigare översyn som resulterade i att gränsen 55 m² infördes. Denna översyn har endast undersökt om vissa lättnader kan införas i särskilda boendeformer för äldre och i bostäder för en studerande.

Reglerna för bostäder i flera plan ifrågasätts av många remissvarslämnare. Endast delar av funktioner behöver finnas i entréplanet. Det blir ingen fullvärdig bostad. Sovrum bör kunna avskiljas på entréplanet. Bostäderna bör vara förberedda för att installera hiss. Några anser att föreskriften bör förtydligas.

Bedömning och åtgärder

Boverkets uppdrag har varit att öka verifierbarheten av de krav som finns, inte att införa nya krav. Kravet att det är entréplanet som ska vara tillgängligt i bostäder i flera plan kan härledas ur 12§ BVF. Hisskravet finns i BVF därför kan inte BBR reglera om det ska finnas hiss eller om det ska vara förberett för en sådan.

För in krav på minsta bostadsstorlek.

Bedömning och åtgärder

Föreskrifterna är numera formulerade som funktionskrav och det som regleras är vilka funktioner som ska finnas i en bostad.

Areagränsen på 55 m² bör ändras till 60 m² anser några. Andra remissvarslämnare anser att storleksgränsen är väl stor.

Bedömning och åtgärder

Areagränsen 55 m² tog fram i samband med en utredning och bygger på en studie av bostadsplanlösningar. Regeländringen bör utvärderas först, därefter kan man ta ställning till om areagränsen är på en rätt nivå.

Synpunkter på att det finns hänvisningar till standarder som inte finns tillgängliga på nätet. Det är dyrt att köpa standarderna.

Bedömning och åtgärder

Systemet med standarder för verifiering har funnits en längre tid och utökades i samband med Sveriges inträde i EU. BBR bygger på denna princip, men synpunkterna är högst relevanta, Boverket arbetar med frågan.

Några remissvarslämnare har språkliga synpunkter och önskar förtydliganden av vissa begrepp.

Bedömning och åtgärder

Föreskrifterna har granskats av en språkvårdare.

Några remissvarslämnare anser att hela avsnittet som omfattar mindre bostadslägenheter med gemensamma delar bör omarbetas till en föreskrift med samma krav.

Bedömning och åtgärder

Boverkets uppdrag har varit att öka verifierbarheten av de krav som finns, inte att ändra de krav som redan finns och eftersom det är olika krav för särskilda boendeformer för äldre, studerande och ungdom går det inte att göra detta i nuläget.

Föreskriften om boendeformer för studerande bör förtydligas, vad menas med studerande, vad menas med skälig kompensation osv. Många remissvarslämnare anser att begreppen studerande och ungdom behöver definieras.

Bedömning och åtgärder

Boverket anser sig inte kunna definiera begreppet ungdomsbostad, det finns ingen vedertagen definition. För bostäder för studerande finns begreppet studentbostad definierad i bidragssammanhang.

Avsnitt 3:211 Definitioner

Antal remissvarslämnare 2 st

Antal remissynpunkter 2 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Ett fåtal remissynpunkter har synpunkter på definitionen av matlagning och det allmänna rådet som allmänt beskriver tillämpningsområdet.

Bedömning och åtgärder

Synpunkterna är relevanta men det finns inte vedertagna definitioner för till exempel ungdomsbostäder. Matlagning definieras eftersom det är långt att skriva ut att det innefattar förvaring av livsmedel på varje ställe som det nämns.

Avsnitt 3:22 Allmänt om utformning av bostäder

Antal remissvarslämnare 27 st

Antal remissynpunkter 46 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren**Remissynpunkter****Bostäder för en grupp boende**

Den förslagna lätnaden som gäller bostäder för en grupp boende ifrågasätts eftersom det kan tolkas som att möjligheten att flytta delar av den enskilda bostaden till gemensamma delar även gäller bostäder för personer med utvecklingsstörning. Andra anser att förslaget är bra, vissa av dessa anser att det bara ska finnas ett generellt undantag som gäller för att former av boende, regeln behöver förtydligas kanske i ett allmänt råd. Språkliga synpunkter har inkommit.

Bedömning och åtgärder

Föreskriften gäller inte bostäder enligt LSS eller socialtjänstlagen, Detta förtydligas i föreskriften. Det går inte att införa ett generellt undantag för samtliga grupper eftersom kraven är olika och Boverkets inte har uppdrag att ändra kravnivån i den aktuella översynen. Däremot flyttas texten om en grupp boende till en egen föreskrift som finns i anslutning till de övriga bostäderna för en grupp boende för att öka tydligheten.

Avsnitt 3:221 Bostäder i flera våningsplan

Antal remissvarslämnare 24 st

Antal remissynpunkter 37 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren**Remissynpunkter**

Många remissvarslämnare anser att rådet om inredningslängd för matlagning ska tas bort, köket ska vara i entréplanet, Andra att det ska förtydligas. Förslaget att det ska finnas plats att torka tvätt maskinellt och tvättstuga ifrågasätts av några.

Bedömning och åtgärder

Det allmänna rådet om inredningslängd för matlagning tas bort eftersom det inte är tillräckligt utrett hur mycket inredningslängd som minst behövs.

Man behöver inte uppfylla funktionskravet på rum eller avskiljbar del av rum för matlagning på entréplanet men vad som innefattas i begreppet möjlighet till matlagning behöver utredas vidare innan precisering i allmänt råd kan göras. Texten i föreskriften om matlagning justeras så att den motsvarar den nuvarande lydelsen. Boverket har utrett frågan om vad som sker om krav på tvättmöjlighet införs och enligt den studien blir det endast en marginell effekt, det går att lösa rent plantekniskt, därför ändras inte föreskriften i detta avseende.

Avsnitt 3:222 Bostäder större än 55 m²

Antal remissvarslämnare 8 st

Antal remissynpunkter 9 st

Endast redaktionella ändringar, synpunkter på ändring som har gjorts tidigare.

Avsnitt 3:223 Bostäder om högst 55 m²

Antal remissvarslämnare 8 st

Antal remissynpunkter 11 st

Endast redaktionella ändringar, synpunkter på ändring som har gjorts tidigare.

Avsnitt 3:224 Bostäder för en grupp boende

Remissynpunkter

Se under avsnitt 3:22 Allmänt om utformning av bostäder.

Avsnitt 3:225 Särskilda boendeformer för äldre (3:224)

Antal remissvarslämnare 17 st

Antal remissynpunkter 18 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många negativa remissynpunkter har kommit på förslaget till undantag från avskiljbarhetskravet och inget kök. Bostäder inom särskilda boendeformer är den enskildes privata och permanenta hem. Utgångspunkten måste vara att bostadsstandarden i dessa bostäder ska vara jämförbara med bostäder i allmänhet. Ett stort antal remissvarslämnare anser att gränsen 25 m² är för liten. Det går inte att åstadkomma en fullvärdig bostad med så liten area. Gränsen tas bort eller kan istället vara 35 m². Många ifrågasätter även att det inte behöver finnas kök i de enskilda bostadslägenheterna, det finns stort behov för anhöriga och boende att kunna ha kylskåp och en kokplatta.

Bedömning och åtgärder

Många relevanta synpunkter har kommit därför dras förslaget om lättnader i avskiljbarhetskravet och om undantag från kök i de enskilda bostadslägenheterna tillbaka och den nuvarande lydelsen blir kvar. För de

delar av föreskriften som är samma som för en grupp boende tas bort och ersätts med en hänvisning till 3:224 "Bostäder för en grupp boende". Hänvisningen till Arbetsmiljöverket förtydligas.

Avsnitt 3:226 Boendeformer för ungdomar

Antal remissvarslämnare 13 st
Antal remissynpunkter 13 st

Endast redaktionella ändringar, synpunkter på ändring som har gjorts tidigare.

Avsnitt 3:227 Boendeformer för studerande (3:225)

Antal remissvarslämnare 14 st
Antal remissynpunkter 18 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Endast ett fåtal ganska positiva remissynpunkter på det ändrade avskiljbarhetskravet.

Bedömning och åtgärder

Förslaget ändras inte men en allmän översyn för att öka tydligheten och skillnader och likheter mellan de olika föreskrifterna för en grupp boende, särskilda boendeformer för äldre, ungdomar och studerande görs. Därför flyttas denna föreskrift till efter föreskriften om bostäder för en grupp ungdomar. Med denna åtgärd utgår texten om en grupp boende och ersätts med en hänvisning till 3:224 "Bostäder för en grupp boende".

Avsnitt 3:23 Bostadskomplement

Antal remissvarslämnare 20 st
Antal remissynpunkter 29 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Många remissvarslämnare anser att avståndet 25 meter till förvaringsutrymmen och tvättstugor är för långt. Några anser att det kommer att bli fördyrande jämfört med dagens tillämpning av regelverket. Många efterlyser mer preciseringar av avstånd, läsbarhet, inomhusförvaring av rullstolar med eluttag, postboxar m.m.

Bedömning och åtgärder

Avståndet 25 meter bygger på en rimlig avvägning mellan olika krav och stämmer överens med avståndet för angöringsplats och parkering, därför görs ingen ändring i denna sak. Däremot förtydligas skrivningarna om var de olika typerna av förråd och övriga bostadskomplement ska finnas. Hänvisning till standard för dimensionering av förrådsutrymmen.

Avsnitt 3:3 Rumshöjd

Antal remissvarslämnare 14 st

Antal remissynpunkter 25 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

Den ändrade strukturen av föreskriften om rumshöjd har föranlett synpunkter som rör rumshöjden i publika lokaler och hänvisning till Arbetsmiljöverket för regler om arbetslokaler. Ändringen i BBR 12 har medfört att kravet på rumshöjden i hygienrum har skärpts vilket har kommenterats och bedöms försvåra prefabbygandet av hygienrumsmoduler.

Bedömning och åtgärder

Ändringen i BBR 12 medförde konsekvenser för rumshöjd i hygienrum som inte var avsedda, justering har gjorts i denna översyn. Hänvisningen till Arbetsmiljöverket har förtydligats och för publika lokaler har antalet personer som är dimensionerande för rum för ett mindre antal justerats. Vissa lydelse har justerats för att bli tydligare.

Avsnitt 3:4 Driftutrymmen

Antal remissvarslämnare 57 st

Antal remissynpunkter 93 st

Vision/målbild

Driftutrymmen ska vara tillgängliga för säker service och underhåll. Avfallsutrymmen och avfallsanordningar ska möjliggöra hushållning med avfall och vara tillgängliga vid *lämning* och *hämtning* av avfall. Reglerna ska bidra till bättre tillgänglighet för säker service och underhåll i driftutrymmen. Reglerna ska bidra till ökad tillgänglighet både vid *lämning* och *hämtning* av avfall. Se över om föreskrifter som rör arbetsmiljö ska tas bort och ersättas av hänvisning till Arbetsmiljöverkets föreskrifter

Avsnitt 3:41 Allmänt

Antal remissvarslämnare 9 st

Antal remissynpunkter 11 st

Övergripande beskrivning av remissvaren

Remissynpunkter

- Det allmänna rådet med citat från BVL och BVF anses vara överflödigt och förvillande.
- Tillgänglighet till driftutrymmen för personer med funktionshinder
- Definitionen på driftutrymme anses inte vara tillräckligt tydlig.
- Flera har lämnat synpunkter på definitioner och alternativa formuleringar av dessa

Bedömning och åtgärder

Hänvisningen till lag och förordning i allmänna rådet tillkom för att tydliggöra bakomliggande lagstiftning. Eftersom det förvirrar mer än förtydligar tas det bort.

Tillgänglighet inne i lägenhet/småhus regleras i avsnitt 3:221 och 3:222. Inget tillägg om tillgänglighet till driftutrymmen införs.

Definition av driftutrymme har setts över. Förslag till alternativa formuleringar för ord och begrepp har beaktats och bearbetats i den slutliga versionen av föreskrifterna.

Avsnitt 3:42 Utformning av driftutrymmen

Antal remissvarslämnare 29 st

Antal remissynpunkter 61 st

Övergripande beskrivning av remissvaren

Remissynpunkter

- Hänvisningen till en branschhandbok föreslås bli föreskrift i stället för allmänt råd.
- Enhetliga nyckelsystem till driftutrymmen föreslås.
- Föreskriftstext om dörrars hängning mot eventuellt övertryck kan feltolkas till att gälla även t.ex. avfallsutrymmen.
- Förslag på språkliga ändringar ges.
- Fullständigare hänvisningar till andra myndigheters regler önskas.

Bedömning och åtgärder

Hänvisning till branschhandboken kan inte göras i en föreskrift, men det kommer att finnas en hänvisning i en faktaruta i Boverkets kommande regelsamling.

Boverket kan inte reglera ett nyckelsystems utformning.

Föreskrifterna ändras så att texten om dörrars hängning endast gäller rum med övertryck, dvs fläktrum.

Språkliga ändringar genomförs enligt vissa av förslagen från remissinstanserna.

Fullständigare hänvisningar till andra myndigheters regler kräver fler uppdateringar av föreskrifterna, ingen ändring genomförs.

Avsnitt 3:422 Avfallsutrymmen och avfallsanordningar

Antal remissvarslämnare 26 st

Antal remissynpunkter 51 st

Övergripande beskrivning/bedömning av remissvaren

Remissynpunkter

De flesta synpunkter i avsnitt 4:2 rör föreskrifterna om avfallsutrymmen och då gäller det främst det nya allmänna rådet om avståndet på 50 meter från entré till avfallsutrymme. De flesta remissinstanserna tycker att avståndet ska vara kortare för att öka tillgängligheten för funktionshindrade men det finns några remissinstanser som anser att det är orimligt med 50 m. Några remissvarslämnare anser

- att Boverket ska ställa krav på att soptunnor ska vara anpassade för funktionshindrade,
- att Boverket ska ställa krav på att transportvägar för sopbilar vid hämtning av avfall ska vara säkra,
- att det saknas regler för arbetsmiljön,
- att vissa begrepp behöver förtydligas.

Några har även kommenterat den nya föreskriften om att det i bostadslägenheter skall finnas plats anpassad för källsortering, de flesta är positiva till det. Några har inte uppfattat att tillgänglighetskraven gäller även för avfallsutrymmen.

Bedömning och åtgärder

Allmänt råd om maxavståndet på 50 meter mellan avfallsutrymmen och byggnaders entréer får stå kvar.

Boverket har inte bemyndigande att föreskriva om soptunnor, vårt bemyndigande gäller fasta installationer. Vårt bemyndigande är också begränsat när det gäller transportvägar, bemyndigande gäller endast för tomtmark inte allmän mark.

Arbetsmiljöregler har plockats bort och i stället görs hänvisningar till Arbetsmiljöverket.

Förslag till ändrade begrepp och språkliga ändringar har beaktats och föreskrifterna har ändrats.

En omformulering av hänvisningen till avsnitt 3:1 om tillgänglighet i allmänt råd har gjorts för att tydliggöra att även avfallsutrymmen ska vara tillgängliga.

